

**Reivindicació política, subversió de la tradició i
construcció identitària en una festa popular**
El cas de la Mucada

Marcel Pich i Esteve
antropopich@gmail.com

Treball de Final de Grau
Curs 2017-18
Antropologia Social i Cultural
Universitat de Barcelona
Tutora: Irene Sabaté Muriel

Reivindicació política, subversió de la tradició i construcció identitària en una festa popular. El cas de la Mucada

Marcel Pich i Esteve

Resum

La Mucada és una festa popular de nova creació que es duu a terme a Sineu, Mallorca. Es tracta d'una celebració encasellada en el que s'ha anomenat *neofestes*, actualment en auge a l'illa. Començà fa 15 quinze anys arran d'un dinar d'amics i s'ha convertit en un fenomen de masses amb un marcat aire carnavalesc que, cada 14 d'agost, aplega milers de persones. Però més enllà de la massificació, cal fer una lectura sociopolítica de la festa. Això perquè incorpora un seguit d'elements que formen part de la tradició mallorquina alhora que n'encasta d'altres d'externs oferint un resultat sincrètic i transgressor que subverteix la idea de tradició. També perquè hi ha una sèrie d'iconografia política que, per una banda, introdueix la reivindicació i per altra fixa un imaginari nacionalista.

Paraules clau

Cultura popular, nacionalisme, folklore, festa, tradició, *neofestes*, identitat

Índex

1. Introducció
2. D'un dinar d'amics a una convocatòria de masses
3. La cultura popular com a artefacte polític
 - 3.1 La tradicionalitat modelada
 - 3.2 Un "Punt Verd de la cultura popular"
 - 3.3 La fixació d'una identitat a través d'elements folk i simbologia política
 - 3.4 La paròdia de poders hostils
4. Conclusions
 - 4.1 La festa com a contenidor polític
 - 4.2 La idea de tradició es dessacralitza
 - 4.3 Un germen identitari
5. Bibliografia

1. Introducció

La Mucada -o el Much- és una festa popular de nova creació que se celebra a Sineu (Mallorca) el 14 d'agost, en el marc de les festes patronals. És tracta d'una iniciativa impulsada per un grup de joves de la localitat a principis dels anys 2000 i que tenia com a objectiu dotar-se d'un espai festiu propi. El que començà com una cita de caràcter local amb una assistència de varies dotzenes de persones s'ha convertit en un esdeveniment d'abast insular on n'hi participen milers. L'explosió de les xarxes socials a internet però també la creixent demanda d'un oci diferent i diferenciant han estat dues de les causes d'aquesta crescuda. La Mucada s'ha convertit, a ulls del gran públic, en una celebració estiuenca amb un marcat aire carnavalesc on una munió de gent d'arreu de l'illa hi acudeix vestida de color rosa -oficial de la festa- a fer disbauxa consumint alcohol. L'any 2017 se'n celebrà la seva catorzena edició i hi participaren, segons els organitzadors i els mitjans de comunicació, entre 6.000 i 10.000 persones.

S'ha dit de la Mucada que és una *neofesta*¹. Aquesta categoria la trobam a discursos mediàtics, narratives i xarxes socials. Fa referència un fenomen que s'estén per diversos indrets de Mallorca, majoritàriament a pobles de la comarca del Pla. Es tracta de l'apogeu d'un seguit de festes populars de nova creació² -al voltant d'una vintena- que comparteixen una sèrie de característiques. Aquestes serien, a grosso modo: una demanda de festa participativa per part de segments joves de les localitats, una organització de base i externa a la institució municipal, la recerca d'una celebració original i d'una marca pròpia, la presència de components polítics o prepolítics i la inserció d'elements relacionats amb la idea de tradició que puguin vincular la festa a la historicitat del poble. En aquest sentit, la majoria d'elles comparteixen un "*look* tradicional" (Delgado et altri, 2002:106). Aquestes noves celebracions han arrelat amb força en els pobles i han acabat esdevenint, en alguns casos, les fites més importants en el programa de festes patronals. A més, la premsa mallorquina en fa un seguiment que, tot i epidèrmic, les ha catapultat en el sí del debat públic.

En el present treball em propòs fer una aproximació a la Mucada, la seva reproducció, organització i actors principals i incidir en alguns aspectes de caràcter polític mirant de fer-ne una breu anàlisi en aquest àmbit. La hipòtesi principal seria que, tot i que tot

¹ *L'eclosió de les neofestes a l'interior de Mallorca*. Diari Ara Balears 16/08/2016.

² Veure el serial 'Festa i Revolta' del diari Ara Balears. Juliol-Setembre 2017.

allò que es projecta en els mitjans i que arriba en un primer impacte als participants només té a veure amb una celebració carnavalesca, la festa traspua política per moltes bandes. Amb això, partesc de la idea que els organitzadors tenen una *visió progressista* de la idea de tradició que fa que la festa adopti actituds polítiques de ruptura. Aquesta visió implicaria, en la pràctica, subvertir praxis i idees que resultarien intocables per a una altra visió, la conservadora, sobre tot allò relacionat amb la tradició. Es tractarà de veure les connexions entre la festa i allò polític; de veure les estratègies d'aprofitament de l'espai festiu per a la provocació, la reivindicació i la subversió de la tradició.

Sineu és un municipi situat al bell mig de l'illa de Mallorca, a la comarca del Pla. Amb 3.641 habitants³, disposa d'estació de tren, d'institut d'educació secundària i d'un dels mercats més antics (datat el 1306) esdevingut gran reclam turístic. El paisatge del terme municipal és eminentment agrícola tot i que el percentatge de població dedicat al sector primari és, com a la resta de Mallorca, minoritària. Els serveis i la construcció són els sectors més destacats⁴. Actualment és governat per Gent per Sineu, una força política municipalista, sobiranista i d'esquerres. En termes contextuais insulars cal parlar d'un auge de la cultura popular. De cada vegada hi ha més glosadors, xeremiers, geganters,... hi ha una demanda creixent de tot allò relacionat amb la identitat. Això s'accentua durant el govern de José Ramón Bauzá (2011-2015) que, amb polítiques en contra de la llengua i identitat catalanes, va generar una gran resposta popular. Espais com la Mucada van també impregnar-se de reivindicació.

Algunes de les anomenades neofestes més rellevants i amb més trets compartits amb la Mucada són les Clovelles (Petra), l'Embala't (Sencelles), el Cosso (Felanitx) o Sa Revolta (Vilafranca de Bonany). Tot i que el naixement d'algunes és molt anterior als inicis de la dècada dels 2000, la majoria comencen a definir i assentar el protocol actual en aquest període. D'entre totes elles, he escollit la Mucada perquè és segurament una de les que més expectació i assistència generen i més criden l'atenció als mitjans de comunicació; es tractaria, doncs, d'oferir un relat diferent, amb la profunditat i les tècniques que ens proporciona l'antropologia. La Mucada és molt rica en elements, protocol i discurs. A això s'hi afegeix l'enorme autoconsciència dels seus creadors així com la seva ideologització. Hi he assistit gairebé ininterrompudament des del 2009,

³ Dades del Instituto Nacional de Estadística, any 2017.

⁴ Veure Annex I

fet que m'ha servit no tan sols per endinsar-m'hi sinó també per conèixer-ne els impulsors i veure'n els canvis, especialment aquells relacionats amb l'afluència de públic.

Així, l'observació participant és una de les tècniques emprades per estudiar la Mucada. Més enllà d'haver-hi assistit durant anys, en l'edició del 2017 vaig viure les entranyes de la festa doncs vaig acompanyar els organitzadors durant gairebé tot el dia podent veure moltes de les tasques que es duen a terme per fer-la possible. He mantingut moltes converses informals amb ells -i amb participants- i els he entrevistat en diverses ocasions; també a diverses membres de la comitiva de dones i al batle de Sineu, Miquel Gelabert. He recollit el testimoni de la intervenció d'un dels organitzadors en un debat sobre noves festes populars al XXX Seminari Blanquerna i recopilat articles dels mitjans de comunicació. Àdhuc he acumulat material de la Mucada, ja sigui fotografies -pròpies i d'altres-, cartells, música, vídeos, etc. Finalment, l'estiu del 2017 vaig escriure un serial d'articles⁵ a premsa sobre les festes de nova creació. Això em dugué a fer treball de camp i entrevistes en gairebé totes les existents i conèixer millor el fenomen que he esmentat.

Descobrim ara les veus més destacades que apareixeran en aquest estudi. Als dos primers informants els conec pel meu vincle amb el món de la cultura popular. Un és Joan Munar i Fiol 'Lupino' (Sineu, 1979), enginyer, pare de quatre fills. Tot i que actualment resideix a Portocristo i treballa a cavall entre Manacor i Palma a una mútua d'accidents, no ha perdut el vincle amb Sineu. És membre de la delegació local de l'Obra Cultural Balear, va ser regidor de Sineuers Independents⁶ i és xeremier⁷. És un dels impulsors i coordinadors de la Mucada i el dia de la festa és una peça clau en temes logístics. Munar és amic de Miquel Tugores i Riutort 'Monara' (Sineu, 1952); es coneixen del poble i de tenir aficions compartides com la música tradicional i la divulgació cultural. Tugores està jubilat d'electricista, és pare de dos fills i viu al centre de Sineu. És xeremier, lutier i artista. És un dels ideòlegs de la festa i hi aporta enginy, figures i tota casta d'artefactes que ell mateix crea. Les màscares del Much i la Muca, entre d'altres elements, són fetes seves. Va ser a qui vaig conèixer primer a través

⁵ Veure nota 2

⁶ Partit municipal ja desaparegut. Gent per Sineu n'agafa el relleu.

⁷ La xeremia és un instrument tradicional mallorquí, de la família de les cornamuses.

d'amistats en comú; fou ell qui ens convidà a assistir, l'any 2010, a la Mucada. Jo no en tenia ni idea de què era; llavors era una festa local amb escassa transcendència més enllà de la comarca. Tant Munar com Tugores són bons coneixedors de la cultura popular-tradicional de Mallorca i de la resta dels Països Catalans, fet que és clau per entendre el perquè de moltes de les insercions i apel·lacions en el protocol festiu. Tots dos tenen una relació d'amistat, de complicitat ideològica i de veïnatge amb Magdalena Genovart i Sansó 'Remirada' (Sineu, 1987). És historiadora de l'art, fa de mestra i és tinent de batle de l'Ajuntament. Fou la primera Muca i és impulsora del protagonisme femení de la festa, forma part de la comitiva de dones, les *meravelles*.

2. D'un dinar d'amics a una convocatòria de masses

La protohistòria de la Mucada la trobam en un Dinar de Germanor que feien alguns homes joves (prop d'una trentena, de 16 a 40 anys) el 14 d'agost, des de finals dels anys 1990. S'havia fet en un restaurant, a l'ermita i també a les solls del Fossar. Després del dinar, s'anava fer copes. Al bar Can Castell s'hi duia a terme una particular pràctica: el *jaleo* en mobylette. Consistia en entrar dins el local amb aquesta classe de motocicle i emular les festes de Sant Joan de Ciutadella tot alçant la màquina, com si d'un cavall menorquí es tractàs⁸.

L'any 2002 succeeix un fet transcendental al Dinar de Germanor: varis dels assistents es presenten amb la careta centenària del dimoni de la Beata de Vilafranca de Bonany. L'havien furtada dies abans⁹, durant les festes d'aquesta localitat de la comarca. Amb la peça fan una volta pel poble i això els agrada ja que la celebració passa a tenir un element de referència i una "excusa" per fer festa. La feta és inspiradora i fa que els joves es plantegin crear qualche tipus d'esdeveniment que tengués relació amb Sineu i que servís per no perdre aflluència de gent al dinar. Llavors alguns d'ells fan una petita recerca sobre rondalles de la zona. S'inspiren principalment en una rondalla local¹⁰ (que parla d'un bou que guarda un tresor en un puig encantat) tot i que també hi ha d'altres relats dels quals n'extreuen idees. I és així com, el 2003, neix un personatge que encara no tindrà nom. Aquell any elaboren un caparrot de guix que passen pel

⁸ Aquesta pràctica es dona a la 'Festa des motoret' de Llubí, estudiada per l'antropòleg Sebastià Vicens.

⁹ Annex II, nota 1.

¹⁰ *Rondalla des Puig de Reig*. Annex III.

poble però que no sobrevis a la diada. El 2004 es fa una convocatòria al Puig de Reig, un petit turó del municipi. Aquest indret apareix a l'esmentada rondalla. Allà apareix el personatge ja amb nom: Lo Much de Reig. La màscara, que és l'actual, fou feta per Tugores i recorda molt a la d'alguns dimonis mallorquins.

A continuació em propòs descriure el protocol festiu, és a dir, el seguit d'actes que es duen a terme dia 14 d'agost i que apareixen al cartell-programa¹¹. Tot i que hi ha una sèrie d'actes fixes any rere any, la festa està oberta a noves incorporacions i variacions. Per això cal advertir que el que aquí es descriurà és allò que succeeix l'any 2017¹². Abans d'iniciar el protocol oficial, la Mucada té una prèvia: la *Much-Errico Taberna*. Es tracta d'una convocatòria feta pel bar del poliesportiu i que consisteix en un berenar on hi ha barra lliure de cervesa i *pintxos* per 5 euros. La idea és emular un ambient basc-abertzale. Comença a les 8.45h del matí i solen aplegar-s'hi una cinquantena de persones, la gran majoria sineuers i organitzadors.

Cap a les 9.45h, dues persones de l'organització es posen en marxa. Són en Joan Munar i en Macià Puiggròs¹³ amb les quals partesc a cercar divers material i també a recollir en Pere Joan Jaume, el jove que enguany fa de Much. Ens acompanya, en un tot-terreny descapotable, n'Stephen Schmitt, un alemany que fa anys que viu al poble i que vol donar un cop de mà. És l'encarregat de dur l'equip de so. A aquelles hores ja es veu alguna colla d'amics vestida de rosa rondant pel poble. Alguns ens aturen per saludar en Pere Joan, protagonista del dia. "Estic nerviós fins que acaba el pregó", apunta. Ens dirigim al Puig de Reig per preparar l'aparició del Much, personatge principal de la festa; l'element principal del vestuari és la màscara, que representa una mena de bou.

A les 10.00h del matí hi ha convocada la *Concentració matinal* davant de l'institut per partir "en romeria i recolliment" cap el Puig de Reig. S'hi apleguen dotzenes de vehicles engalanats amb paperí, globus i altre tipus d'artefactes de color rosa.

¹¹ Annex V

¹² Com es veurà, hi ha una enorme quantitat de personatges i grups corporatius que van apareixent. Per tal de no entorpir la lectura, s'ha optat per introduir-los breument i assenyalar els aspectes més destacats. A l'Annex IV hi ha una descripció detallada de tots ells.

¹³ És també membre de la Muchal Foundation i fotògraf 'oficial' de la Mucada. Ha fet algunes exposicions al poble amb fotos de la festa. També és fundador i actualment president de la *Colla de Dimonis de la Cova del Fossar*.

Majoritàriament hi ha turismes però també tractors i camions amb remolc plens de gent així com motocicles i bicicletes. La caravana enfila uns centenars de metres per la carretera de Lloret fins desviar-se per un camí rural que arriba a una esplanada al peu del puig on aparcaran tots els vehicles. A la pujada al turó hi ha un camió-cisterna amb una mànega d'aigua encesa a mode de dutxa per a qui vulgui refrescar-se. També hi ha alguns cartells on s'anuncien les *normes de muquistència*, unes indicacions referides a la seguretat. La gent comença a aproximar-se a un pla enmig del puig on es durà a terme l'acció, a saber, el *ritual de la mística invocació de la cèlebre bèstia bovina*. Hi ha diversos 'agents' de la *Policia Muquicipal* -un cos paròdic que, mig en broma, vetlla perquè tot vagi bé- i d'altres persones de l'organització amb pitral refractant. Mentrestant, el Much resta amagat més amunt amb els seus amics més propers, que li han preparat un berenar. Cap a les 10.45h comencen a sonar els xeremiers i alguns dels assistents s'animen a ballar. A les 11.05h en Joan Munar, que farà de mestre de cerimònies, agafa el micròfon i dóna la benvinguda amb un discurs que acaba amb "visca el Sàhara Lliure i tots els pobles sense estat lliures"¹⁴. Llavors es demana al públic algú que surti a cantar els Goigs¹⁵ que seran corejats pels prop de dos centenars d'assistents als quals se'ls hi ha repartit una quartilla amb la lletra. La majoria de públic té entre 15 i 25 anys d'edat i també hi ha infants, acompanyats dels seus pares. Gairebé tothom vesteix camiseta rosa, sia o no l'oficial, i tot tipus de complements com paraigües, penjolls, arracades, capells i fins i tot algú que s'ha tenyit la barba i el cabell d'aquest color.

De tot d'una comença el joc d'estirar corda entre dos bàndols, anomenat aquí *simulacre de la batalla de sarraïns i cristians*. Això reproduint famoses festes d'aquesta índole que es fan lloc a Mallorca i a altres llocs del territori. De fet, la poca decoració al puig és, precisament, una senyera i una bandera amb la mitja lluna. Aquesta activitat també s'inspira en una rondalla que conta com es va lliurar una batalla durant la Conquesta de Mallorca del 1229 a estirades de corda entre els dos turons, el de Reig i el puig de Sant Nofre. A més, els participants juguen amb la boca plena d'oli, talment el bou de la rondalla del Puig de Reig. Després hi ha el *concurs internacional de llançament d'ous de guàtlera* que consisteix en projectar aquests amb la boca "per comprovar la

¹⁴ En el discurs s'anuncia que els beneficis de la venda de camisetes i marxandatge es destinaran a diferents col·lectius solidaris, entre els quals l'Associació d'Amics del Poble Sahrauí de les Illes Balears

¹⁵ Versos que es canten sobre la melodia del tema *El sen Pirris*, de Biel Majoral. Annex III.

capacitat pulmonar"; el que el llanci més enfora serà l'encarregat de fer sonar el corn per invocar el Much. El personatge apareixerà de darrere uns arbres i serà victorejat per molts dels assistents sota un pal·li rosa i acompanyat d'una bandera amb la silueta de la seva cara. Seguidament, la comitiva abandona a poc a poc el lloc. Alguns s'aturen al *Bar Muchal*, una mena de xibiu portàtil on es reparteix gratuïtament aigua i pomada¹⁶. Much i amics tornen a Sineu per la carretera de Sant Joan en motocicletes per tal d'anar més ràpid.

Llavors l'acció es desplaça al centre del poble¹⁷. Poc abans de les 12.00h la petita plaça de l'Ajuntament comença a omplir-se esperant l'*Entrada triomfal*. A la placa del nom del carrer del Vent -que dona a la plaça- hi diu *Carrer del Much*. La façana del consistori i la de cases del voltant estan plenes de cartells decoratius de temàtica 'mucal' -com alguns on apareixen els noms de les diferents confraries- i també d'algunes senyeres. El conjunt instrumental Much Xaranga's Band sona i la gent fa cànctics alabant el Much i el poble de Sineu. Dins l'Ajuntament, Munar coordina les accions i s'encarrega de posar la música enllaunada que comença a sonar a partir de les 12.30h. Sonen temes dels Beatles, de Queen, de Village People, Sopa de Cabra o d'Elèctrica Dharma, entre d'altres. En aquest sentit, hi ha una aposta per no reproduir cançons de la ràdioformula. A l'edició d'enguany s'hi insereixen elements japonesos, com alguns de Bola de Drac; per això també sonen cançons de la BSO d'aquesta sèrie televisiva.

La 'sala d'operacions' del consistori és un espai al primer pis amb tres finestres, dues de les quals donen a la plaça i una al carrer de Sant Francesc. Hi entra i hi surt qui vol sense gaire control. Hi ha amics del Much, periodistes, gent de l'organització, un policia municipal, un membre de Protecció Civil i també polítics com el batle Miquel Gelabert 'Confit' o l'exbatle Josep Oliver 'Pavarotti'. Des de dalt de tot de casa seva, a l'altra banda de la plaça, Tugores ruixa amb aigua el públic i s'encarrega de llençar mitja dotzena d'animals inflables (foques i orques) mentre sona la sintonia de la sèrie documental de televisió sobre natura *El hombre y la tierra*. Cap a les 12.30h en Munar fa dues senyals per indicar que és el torn del pregó. La primera és fer sonar la cançó d'Eurovisió i la segona onejar una ikurriña¹⁸ (amb la silueta de la cara del Much) per

¹⁶ Beguda molt popular a Menorca i Mallorca. És la barreja de ginebra menorquina marca Xoriguer i llimonada.

¹⁷ Veure Annex VI

¹⁸ Annex II. Nota 2.

la finestra de l'Ajuntament que dona al carrer de Sant Francesc. En el seu inici hi ha cas Xifoner¹⁹, d'on sortirà el pregoner, que sempre és algú que interpreta un personatge popular, sigui de ficció o real. Macià Puiggròs és allà esperant les senyals per donar-li l'ordre de sortir. Sol arribar sempre alçat damunt d'una plataforma (en aquest cas un quadricicle a pedals, molt típic a algunes zones turístiques) i acompanyat per gent de l'organització que li obre camí pel carrer de Sant Francesc que també està ple de gent. També l'acompanya la comitiva d'exmuchs i exmuques, disfressats per a l'ocasió. En aquesta edició el pregoner és el Monstre Buu, personatge de Bola de Drac, qui arriba precedit per un drac d'estil oriental dut per varies persones. Des de la finestra, el pregoner es dirigeix als concentrats fent el pregó, on no hi falten les perspicàcies en clau local, la crítica social i política i les apel·lacions a la festa.

Després és el torn del Much i es repeteix el mateix procés que amb el pregoner²⁰. Després de ser aclamat per les masses, pronuncia un discurs improvisat que conclou amb el crit de "Siau qui sou!"²¹. A les 13.20h sona el tema 'Barcelona' de Freddie Mercury i Montserrat Caballé. En aquest moment, el Much llença una fletxa des de la finestra cap el cel, imitant l'encesa de torxa dels Jocs Olímpics del 1992. S'entén que aquesta acció és la causa que un peluix de l'ànec Lucas es llenci en tirolina des de can Tugores i acabi punxant un globus. Això consta al programa com l'*esclat final a càrrec del corb biònic Rasputín* i és una paròdia d'una celebració que es fa a Mancor de la Vall per Sant Antoni on un corb amb el nom esmentat davalla volant des del campanar davant l'expectació del poble. Llavors hi ha l'*encérvol*²², una peculiar simulacre d'*encierro* de San Fermín on un grup amb el vestit típic d'aquesta festa corre empaïtat per un carret de bebè on hi ha un peluix d'un monstre amb unes banyes de cérvol -afegides- i una ikurriña. Els qui protagonitzen l'acte són l'*Obreria de Sant Mukin*, un dels molts grups corporatius que apareixen a la festa i que són conformats per grups d'amics. Després d'això, conclouen els actes del matí i el Much es retira sota el pal·li acompanyat d'uns pocs seguidors.

¹⁹ Casa particular que serveix al Much per amagar-se, guardar material, etc.

²⁰ El quadricicle fa la volta a l'illa de cases per tal de tornar a cas Xifoner a cercar el Much. Veure Annex VI

²¹ Paraules extretes d'un poema de Miquel Costa i Llobera i reaprofitades per Guillem d'Efak. Tenen un fort component identitari.

²² Curiosament, parteix del Carrer dels Bous.

A les 16.00h les dues grans comitives, la del Much i la de la Muca, es preparen per separat. Els homes han dinat en petits grups (ja no hi ha Dinar de Germanor) mentre que les dones han fet un gran dinar a una nau del polígon industrial aplegant unes dues-centes persones. Paral·lelament a la rampa del Fossar s'instal·la una lona d'uns 30-40 metres de llarg i 10 d'ample que es ruixarà amb aigua i sabó per tal que la gent s'hi llenci i rellisqui. Alguns ho fan amb matalassos inflables i flotadors. Aquest acte està inspirat en la festa dels panxes-roges de Campos, en el pi ensabonat de Pollença i en el fet que, temps enrere, la gent es llençava de panxa dins Can Castell durant el *jaleo* en mobylette. El *jaleo* i el joc de la lona són anomenats *Jochs Florals*. A les 16.30h s'inicia la *porcessó de l'Enqüentro*, un autèntic seguici que emula la processó de Setmana Santa i on hi participen un seguit de grups corporatius que parodien confraries pasquals. Hi trobam la ja esmentada *Obreria de Sant Mukin*, la *Confraria dels Donants de Suc*, la *Prohomonia de Damos d'Honor* i la *Old band of cornetes, timbals i tambors de l'Escola Graduada* precedits per varis xeremiers i acompanyats per la xaranga. El fet d'haver triat caricaturitzar els passos de Setmana Santa és perquè, segons Munar, són un dels principals "referents de la cultura popular a nivell local" pel fet que les processons de Divendres Sant i Pasqua gaudiren a Sineu d'una època daurada entre final dels anys 60 i principi dels 90. A aquest seguici s'hi sumen també altres tres personatges de caire caricaturesc. L'un és l'*Àguila Imperial de Pollència*, de caràcter *freak* i inspirada en figures de la cultura tradicional com són les Àguiles de Pollença. Els altres són el *Caixer Freddy* i l'*Home-mè*, una sàtira del Caixer senyor i l'Home del be de les festes de Sant Joan de Ciutadella.

Els homes s'han trobat a cas Xifoner i baixen des de la part alta del Fossar mentre que les dones venen de sa Quartera, a la part baixa. El personatge central de la comitiva femenina és la Muca, parella del Much; també duu una màscara del mateix estil i representa una mixtura entre un bòvid i un dimoni amb elements feminitzants. La comitiva del Much, qui desfila sota el pal·li, és una processó de disbauxa encapçalada per xeremiers i amb una ikurriña onejant. La de la Muca, qui va sobre un baiard, té un marcat caràcter *gay-friendly* i colorit; s'oneja una bandera de l'arc iris. L'acompanyen les *Egües fufes*, una mena de cavallets que en recreen uns altres: els *Cavallós Fufos* canaris. A la comitiva també hi ha la *Germandat de Cavallers Legionarios*, formada per homes vestits amb *chapiri* i shorts, i un home disfressat de Conchita Wurst.

L'*Enqüentro* -que emula l'encontre d'una processó entre Jesús i la Mare de Déu- es produeix enmig de la rampa, davant de Can Castell. És dins aquest bar, estibat de gent, on es durà a terme el *jaleo*. Much i Muca es troben i simulen l'acte sexual. En aquell moment ja hi ha milers de persones al Fossar, consumint alcohol i fent festa. Tots els bars de la plaça han muntat barra a fora. Protecció Civil i Policia Local vetlen per la seguretat. Hi ha alguns polítics d'àmbit insular, a més de regidors del poble i batles d'altres localitats. Cap a les 17.30h s'han acabat els actes del protocol fins les 21.30h en què hi ha el comiat amb bengales i la cançó 'New York' de Frank Sinatra. L'horabaixa hi ha és un vespreig²³ carnavalesc on una munió de persones vestides de rosa consumeix alcohol a la zona del Fossar en un ambient acompanyat per música enllaunada.

L'entitat que impulsa la festa és la Muchal Foundation. El seu logotip paroditza el de Qatar Foundation. Es tracta d'una associació legalment constituïda l'any 2012. L'organització de la festa és àgil gràcies a les inèrcies d'any rere any i que "tothom té més o menys clar les feines que ha de fer", diu Munar. Tot i que fan alguna reunió, es coordinen bàsicament a través d'un grup de whatsapp on hi ha una dotzena de persones. La festa també és possible gràcies a una certa descentralització en petits grups autònoms i individus que s'encarreguen de tasques concretes. En tot cas, Munar assenyala que "tot el que és complicat de fer, ho descartam", que la festa ha de ser fàcil de muntar. La decisió política important, com és el triatge de pregoner, sempre respon a una proposta que qui la fa ja sap que no generarà polèmica. Paral·lelament, les dones tenen un paper destacat i autònom i amb una organització en certa mesura paral·lela, "un satèl·lit" dins la Mucada com diu Genovart. Entre *meravelles* i *mucarrones* (grups de dones) hi ha una desena de dones que s'encarreguen de muntar el dinar, preparar material com vestits, decorar el pas de la Muca i organitzar el seu seguici. Es coordinen a través d'un grup de facebook. El paper de les dones en el sí de la festa és reconegut per homes de l'organització: "les dones fan molta més feina que els homes. Si fos pels homes, no sé què hagués passat amb la Mucada", apunta Munar qui també afirma que les dones van "revolucionar" la festa. De fet, mentre els homes miren de no complicar-se la vida, les dones s'hi aboquen moltíssim. Aquestes van inserir-se a la festa l'any

²³ Adaptació de la idea de *tardeo* (castellà), que fa referència a un tipus de trobades on la gent surt de festa l'horabaixa, normalment per consumir alcohol i estar amb els amics en alguna zona d'oci.

2005 no sense que això estàs exempt de tensió. Els homes, que tenien molt gelós el seu Dinar de Germanor, els deien a elles que "espenyarien la festa", afirma Genovart. La que fou primera Muca també explica que van fer "una pressió impressionant" per poder participar activament, per poder ser també protagonistes. En termes econòmics la festa té beneficis gràcies majoritàriament a la venda de camisetes. Els guanys es reparteixen entre diferents ONG mallorquines i els serveis socials de l'Ajuntament. De la darrera edició, es donaren 3.000 i 4.000 euros respectivament.

Més enllà del dia de la festa, hi ha més activitats relacionades amb el Much en altres dates de l'any. Aquestes ajuden a conformar un 'univers mucal' i a generar imaginari. Una d'aquestes cites són els *Tallers mucals*, que se celebren a finals de juliol i que serveixen per aproximar la festa als més petits. Es duen a terme manualitats anomenades *Paramuquis* (perquè el primer any varen ser figuretes de peluix amb un paracaigudes que duia el logotip del Much) que després serviran per decorar el poble gràcies a l'ajuda de l'anomenada *Brigada Mucal* formada bàsicament per pares. Aquesta cita s'ajunta amb la recuperació de la festa de les llanternes²⁴ per a la qual es fa també un taller infantil de fanalets. Una altra data rellevant són les *eleccions muquicipals*, instaurades el 2016 i de caràcter bianual. Se celebren un mes abans de la festa i serveixen per escollir Much i Muca. Es fan coincidir amb el primer dia de venda de camisetes. El jutge de pau del poble en guarda els resultats que es fan públics dia 14 d'agost. Per la fira de Sineu, el primer diumenge de maig, es fa una exposició anomenada Much&Art de la qual Munar diu que "decideix el tema en Miquel (Tugores)" tot i que altres anys s'han exposat fotografies de la festa. És una "contraexposició" ja que l'Ajuntament en fa una de pintura. Dues o tres setmanes abans es comencen a recollir les propostes de disseny de camisetes i hi ha unes eleccions per triar el guanyador. A més de tot això, la pàgina de facebook 'Lo Much de Reig' és activa durant tot l'any i es van penjant fotomuntatges i fotografies variades relacionades amb la temàtica així com cartells reivindicatius feministes. També a la revista local *Díngola* apareixen durant tot l'any notícies que tenen a veure amb la festa.

²⁴ A iniciativa de la delegació local de l'Obra Cultural Balear, una de les entitats civils més importants de Mallorca.

3. La cultura popular com a artefacte polític

La cultura popular -o la idea que es té d'aquesta-és un instrument polític estretament lligat amb la identitat, amb una "identificació política" (Terradas, 2004). Hi ha més o menys intencionalitat en una instrumentalització que pot venir dels poders polítics i fàctics o de la gent comuna. Ramis parla de la cultura popular com a "element potent de construcció de la identitat" (2017:19). Als Països Catalans, les idees de cultura popular, tradicional i folklore tenen significats creuats i han estat utilitzades per a reivindicar una identitat amenaçada. Si bé trobam un discurs essencialista per part del moviment de la Renaixença que ha tengut continuïtat per part d'alguns promotors de la cultura popular-tradicional (Ramis, 2017:28-29) hi ha altres experiències integrades en un nacionalisme més popular. Així, hem d'oposar encara avui en dia un regionalisme conservador i folklòric davant d'un nacionalisme progressista i popular. La idea que vull traslladar amb dades etnogràfiques és que la Mucada se situa en aquesta segona corrent. L'anàlisi política que aquí es presenta es fa en dos grans eixos convergents. Per una banda, veure quins elements s'insereixen en la Mucada per tal de dotar-la d'un *look* tradicional que serà combinat amb una projecció de festa nova i 'fresca'. Per altra, la inserció de simbologia nacionalista i de sàtira d'una idea concreta d'Espanya (centralista, catòlica, militarista,...). Es tractarà de veure les continuïtats entre festa i aspiracions polítiques²⁵ i com s'expressen aquestes.

3.1 La tradicionalitat modelada

La cultura popular es genera a través de la combinació de l'apropiació (Marí a Ramis, 2017:8) d'elements forans i la conservació d'altres considerats propis. Pel que fa aquests darrers, servrien per connectar-se amb un "passat històric que els sigui adequat" usant "antics materials" (Hobsbawm, 2002:8-12). Tot i que neix usant aquest tipus d'elements i està emmarcada dins el calendari tradicional, la Mucada no pretén recuperar cap festa perduda o en desaparició. No debades, l'ús de components de la tradició és un punt de partida per desenvolupar tota una morfologia sincrètica que esmena la pròpia idea de tradició; aquests components seran sols una eina per desplegar la festa. La idea que aquí es defensa és que això succeeix perquè els organitzadors operen amb una visió progressista d'aquesta idea de tradició que duu a la seva pròpia reformulació, criticar-la, esmenar-la i paroditzar-la a més de mesclar-la amb elements externs. Des d'aquesta òptica no es pretén suplantar la tradició però sí

²⁵ La festa expressa desitjos, també polítics (Ariño, 1998:9)

és una ruptura amb l'essencialisme de postures més conservadores l'afany de les quals és la museïtzació o conservació intacta de la mateixa. Hi ha la voluntat de fer una festa actual, emmarcada en l'espai i el temps contemporanis. Com passava a la dansa kalela recollida per Mitchell, on les cançons que s'hi cantaven no eren nostàlgiques ni descrivien un passat idíl·lic enyorat sinó que parlaven del que passava a la ciutat en aquell moment (Mitchell, 1959:9).

La paròdia que es fa de festes tradicionals (Sant Joan de Ciutadella, Setmana Santa, Pollença...) i de la iconografia d'aquestes requereix una lectura sociopolítica en tant que s'està manipulant quelcom que se suposa intocable, fites molt arrelades i associades a la identitat d'un poble. És des d'una visió progressista que es fa befa d'allò considerat antic i, fins i tot, caduc; de fet el mateix nom de *Lo Much de Reig* (amb el 'Lo' i la 'h') es fa "per donar-li una pàtina d'antigor", diu Munar. La Mucada no ostenta ni desitja cap tipus de puresa, més bé se'n riu de la recerca d'aquesta. De fet, una altra de les característiques principals de la festa és la inclusió d'altres elements que, tot i no formar part de l'esfera de la tradició, també formen part del paisatge actual, de les vides dels organitzadors, i que acaben esdevenint també *elements folk* en el si de la Mucada. Així, personatges televisius -de Bola de Drac, de Disney, etc.-, figuretes i productes de basar xinès o elements capgirats d'altres tradicions conviuen amb icones i emblemes inspirats en la tradició mallorquina com les màscares dels protagonistes, els baiards, les rondalles, el pregó, etc.

Amb això és important recalcar el gran bagatge que tenen Munar i Tugores en l'àmbit de la cultura popular cosa que els dota d'una important capacitat analítica i de consciència del que fan i del que passa a la Mucada. *Conèixer per superar* seria una màxima que definiria aquest modelament d'allò tradicional. Finalment, assenyalar que els organitzadors no pretenen seguir la lògica de la tradició i perpetuar-la 'perquè toca'; afirmen que si la festa mor, no passa res:

"Hem vist néixer una festa. De res a tot. Per ventura la veurem morir, esvair-se o trasmutar tant que ens serà irrecognoscible, però no ens preocupa perquè l'hem viscuda plenament. Ja en farem una altra de nova, si l'hem de menester." (Munar, 2017:262)

3.2 Un "Punt Verd"²⁶ de la cultura popular

Per modelar i dissenyar la festa i anar-la nodrint any rere any aquesta sotmet a un procés de reciclatge els elements que s'hi incorporen. En aquest sentit, Munar apunta que la Mucada "és com el punt verd de la cultura popular"²⁷. Un laboratori ple d'enginy que experimenta amb el que els agrada d'altres festes, siguin noves o antigues, mallorquines o no, per "riure" i per "veure què passa". Aquest punt provocador el trobam també al Cosso, una penya de Felanitx que des del ja fa tres dècades celebra de forma particular Sant Agustí i on hi ha una càrrega política important. La connexió principal amb aquesta altra festa és que Tugores hi ha anat a sonar la xeremia des dels inicis. Més enllà, les formes de fer i la utilització de simbologia -desenes d'estelades onegen durant el Cosso- i de fer crítica política -amb un cert toc surrealista i esvalotat- tenen cert paral·lelisme. En aquesta mena de *bricolage* (Lévi-Strauss, 1985:59) se seleccionen, insereixen i combinen de forma jocosa elements que també tenen un càrrega política o prepolítica. Hi ha una latència d'allò polític que converteix la festa en un mecanisme permissiu i catàrtic per fer aflorar creativitats, tabús o reivindicacions a través d'aquest *divertimento* d'introduir tot tipus d'elements. La lògica de selecció i descart d'elements que és present en la tradició també ho és aquí però no amb la finalitat concreta de recrear un passat sinó de crear un present de disbauxa.

3.3 La fixació d'una identitat a través d'elements folk i simbologia política

Un dels aspectes polítics més rellevants de la Mucada és l'exaltació d'una identitat i, de retruc, la posada en escena del catalanisme cultural i polític. Martí (2008:170) assenyala que la festa està lligada a la idea de comunitat i Ramis (2017:19) ens diu que cultura popular i nacionalisme han anat de la mà. Els discursos nacionals ens connecten amb el passat i el seu ús configura el nacionalisme, ja sigui institucional o de base. Normalment s'ha criticat la utilització de la cultura popular i la tradició per part de l'Estat però això també succeeix en les esferes de contrapoder i la Mucada no en queda exempta. Com a tret diferencial, aquesta defuig del nacionalisme més clàssic i intel·lectual i s'enfoca de diversió i mixtures culturals. Camina en el sentit que apunten Gupta i Fergusson (2008:239) d'una nova territorialització de les identitats; els autors assenyalen que són, entre d'altres, els pobles sense estat els que experimenten primer

²⁶ Deixalleria. Instal·lacions on hom deixa trastos i materials per reciclar.

²⁷ Entrevista al diari *Ara Balears*. 11/08/2013

això. La Mucada ens parla potser d'una nova manera d'entendre la mallorquinitat o el nacionalisme mallorquí.

Hi ha exemples arreu del món de com la festa serveix com a dispositiu de construcció identitària i de confrontació cultural. Torres de Melo (2015:142) assenyala que "las formas rituales son verdaderos componentes políticos de construcción de estas identidades" al territori Fulni-ô, al Brasil. Els elements que incorpora la Mucada es reassignifiquen i, plegats, acaben per generar identitat. Una "identidad estratégica en construcción", una "herramienta cultural para actualizar y transmitir experiencias"(Aroni Sulca, 2015:71-74) com en el cas del carnaval *pumpin* a Lima. També Mitchell adverteix que la dansa Kalela de l'antiga Rhodèsia del Nord és una "pantomime of the social structure of the local european community" (1959:11). En tots els casos existeix una dialèctica de conflicte amb l'hegemonia cultural de l'Estat i es manifesta una profunda actualitat i connexió amb el context que quedaria lluny de la idea de tradició com a fet atemporal i amb un espai limitat. Més endavant parlaré de com la Mucada expressa el seu rebuig a certs poders i expressions de l'Estat, l'espanyol en aquest cas.

A la festa hi ha elements de la tradició mallorquina que són inserits sense cap 'esmena', sense paròdia. Uns d'ells són els xeremiers, que formen part del paisatge de la cultura popular mallorquina però dins aquesta esfera no es veu com a quelcom folklòric -en un sentit pejoratiu- segurament per la seva recuperació i posada en valor en les darrers dècades. No caldria reinterpretar allò que ja ha estat recuperat 'sense nostàlgies' i que ha estat popularitzat sense gaire elitismes. Així mateix, els xeremiers han acompanyat nombroses manifestacions i actes festius en defensa de la identitat, el territori, etc. generant sinergies entre tradició i compromís polític. El corn també té cert caire patriòtic ja que s'utilitzava el 1715 com a senyal d'alerta per avisar del perill de les tropes de Felip V. Altres elements com les màscares del Much i la Muca recorden les de dimonis mallorquins. Tots ells tendrien un valor folklòric (Martí, 1996:69), una potència en termes simbòlics-identitaris.

Així mateix i desenvolupant el que apunta Ramis (2002:80), l'apel·lació a la ruralitat seria part d'una crítica subjacent d'un model econòmic basat en el turisme i els serveis. Llavors la ruralitat seria una oposició al desenvolupisme capitalista que ha fustigat

Mallorca des de mitjans del segle XX; el refugi d'una identitat original, mallorquina pura. Ruralitat i tradició serien dues cares d'una mateixa moneda. Això es plasmaria clarament en l'anada al puig de Reig, tot cercant un paratge rural *fora de la civilització*.

Apart d'elements folk també trobam impregnació política en els discursos crítics del pregó, en crits com el "siau qui sou" del Much o el "visca el Sàhara lliure..." de Munar, en el fet que l'himne sigui sobre una música del cantador independentista Biel Majoral o en algunes de les cançons que sonen a plaça com La presó del rei de França. Com s'ha vist, es llueix altra simbologia clarament política com la ikurriña o la senyera. La primera per simpatia amb el moviment independentista basc que la desplega als sanfermins tot i no ser oficial a Navarra. La senyera apareix penjada al Puig de Reig, a finestres, penjolls, llacets, a la camiseta de l'USAP,... Altres referències polítiques les trobam a les *eleccions muquicipals* amb aclucades d'ull al dret a decidir a Catalunya o amb l'ús de la bandera LGTBI a la comitiva de la Muca. El bagatge històric i ideològic dels actors és important per entendre perquè apareix determinada simbologia. L'ús d'aquesta cerca la normalització de la mateixa més que aconseguir una reivindicació política concreta.

En termes polítics, la *communitas* (Turner, 1988:115-135) o àmbit de vida en comú contribuiria a l'acceptació -voluntària o inconscient- per part dels assistents i independentment de la filiació política, de la iconografia nacional i/o subversiva de la festa. Per exemple, el jove que interpreta el *Caixer Freddy* diu no combregar amb les idees que destil·la més visiblement la festa (catalanisme cultural i polític) però les accepta, no les posa en dubte. En aquest sentit, la repetició del ritual fa que elements polítics es 'fixin', es normalitzin, esdevinguin fins i tot hegemònics. Ariño (1998:15) parla d'una "eficàcia societària".

3.4 La paròdia de poders hostils

El sentit carnavalesc del Much és present estèticament i discursivament. El to burlesc i paròdic envers certs estaments socials i polítics està molt generalitzat. En aquest sentit, Martin (2001:13) diu que: "laughter is a way of proffering untold truth about the world in which people live, it suggests the possibility of another world, it's transgressing power may fuel corrosive social criticism". Arreu del planeta trobam exemples de "carnavalización de la política y el poder" (Aroni Sulca, 2015:75) en la

festa. Tant a la Mucada com a altres festes similars mallorquines, apareixen diversos sectors paroditzats com són l'Església catòlica, la Guàrdia Civil o l'exèrcit espanyol, tots ells associats a una Espanya que atemptaria contra la nació pròpia. S'utilitza també i com al Cosso, un pal·li que imita el de Franco, davall del qual el Much passeja. Mitchell (1959) parla de la dansa Mbeni –predecessora de la kalela- que paroditza els colonitzadors disfressant-se de militars. Això és talment el que passa amb la desfilada de *legionarios* de la Mucada. Com ja s'ha dit, hi ha una paròdia de festes tradicionals institucionalitzades; el fet de tenir tints classistes, patriarcals i religiosos és allò que motivaria la befa. Així mateix, el fet de celebrar unes eleccions per decidir qui farà de Much i de Muca suposa una crítica implícita a la manca de democràcia dels patronats i obrieres d'aquestes festes. També cal fer esment de la cartelleria amb insercions reivindicatives, especialment resseguint campanyes feministes del "No és no". Sobre la paròdia de la tradició catòlica, és tanta la recurrència de la imitació burlesca de passos, processons i confraries que podríem parlar d'un nou fenomen que podríem anomenar *neopaganisme*. Els patrons catòlics (Sant Marc o la Mare de Déu d'agost) acaben essent desplaçats del centre de protagonisme. Finalment, hi ha varis llocs físics que són ocupats per la festa i que tenen també el seu sentit simbòlic-polític. Parlaríem del fer el pregó des de l'Ajuntament que suposaria, per una banda, una presa d'un lloc de poder i una oficialització 'borda' de la festa. Per altra banda, també cal tenir en compte l'ocupació tumultuosa del Fossar, lloc central de l'economia del poble.

4. Conclusions

4.1 La festa com a contenidor polític

El barroquisme estètic i discursiu de la Mucada té un impacte en termes identitaris a Sineu i a Mallorca. S'ha convertit en un símbol local però també en un model de festa amb molta acceptació a l'illa. Per això cal fer-ne una lectura política a nivell local i insular entenent que aquests tipus d'actes ajuden a crear un nou relat sobre què vol dir tradició i, per tant, sobre la identitat. A més, el fet d'esdevenir festes molt concorregudes i participatives i de tenir components identitaris reforça la idea del potencial revolucionari de la *communitas* (Turner, 1988:135). Hobsbawm (2002:20) també assenyala que les "tradicions inventades" -ja sabem que totes ho són- són molt importants per tota la fenomenologia associada o derivada de la idea de nació.

Dins la parafernàlia carnavalesca de la Mucada es desplega el discurs nacionalista i altres reivindicacions polítiques que són principalment fruit del bagatge i ideologia dels seus organitzadors i dels inputs que rep la festa de tots aquells que s'hi afegeixen en forma de grups corporatius. Hi ha llavors, unes estratègies per introduir la lluita nacional fent una "apropiació estratègia dels símbols del país" (Roger Canals, comunicació personal, maig 2017). Si bé Contreras (1998:832) relaciona "repressió cultural" amb recuperació del folklore, és important no veure la Mucada com una resposta directa a l'opressió nacional o a les amenaces de la globalització; la festa no té una finalitat eminentment política però això no vol dir que no sigui un dispositiu polititzant. En tot cas, la jocositat i la paròdia són quelcom fonamental abans que l'elaboració d'un discurs polític 'fort'. La finalitat de la festa és passar-ho bé i el fet d'afegir-hi reivindicació és pel bagatge, per la cultura política i per ésser, els organitzadors i alguns participants més actius, individus polititzats. Martin ens diu que els carnavals rarament instiguen el canvi polític i que allò polític es queda en el terreny simbòlic (2001:4-6). No debades, festes com la Mucada sí que poden servir com a dispositius de generació d'hegemonia o de creació de consciència política o, com a mínim, d'expressió d'uns anhels o exaltació ideològica. Així, diríem que *la festa no és política* però *la política és en la festa*. Hi ha continuïtats entre festa i política que fan possible encasellar l'*Enqüentro* en la idea de manifestació festiva amb performances. On acaba la festa i comença la manifestació?

4.2 La idea de tradició es dessacralitza

Com s'ha vist, es recorre a la utilització d'elements de la tradició secularitzant-los, desposseint-los del significant original. No són vistos com una supervivència que cal conservar intacta. Són introduïts per jugar i dialogar amb altres de nous; són una eina, no un fi. Allò que caracteritza la Mucada és la manera crítica, no dogmàtica, desenfadada, transgressora d'introduir allò tradicional. Suposa una innovació, com en el seu moment fou fer ballades populars amb participants vestits de carrer, com la popularització dels xeremiers o com l'auge actual de la cançó improvisada -la glosa- la qual se sotmet a una constant experimentació. El fet de conjugar elements tradicionals amb d'altres que formen part de l'actualitat i del *món global* fa que es desdibuixin les fronteres entre ambdós. Llavors podem parlar d'*elements folk* per referir-nos a uns i altres entenent que el folk té a veure amb l'enginy popular i no amb el passat. Davant de la puresa del folklorisme més conservador, la visió progressista

atemptaria contra la idea d'*allò que és nostre* i *allò que no* en haver incorporat tot tipus d'elements que no formen part del passat i haver també transgredit aquest. En resum, es parodia allò associat a la tradició sense renunciar al sentit identitari d'aquesta però entenent-ho d'una altra manera, com un fet plàstic i reinterpretable. La festa no cerca la puresa de la tradició, se'n nodreix per jugar-hi.

4.3 Un germen identitari

La Mucada no suposa tant la celebració d'una identitat sinó que en pot produir una de nova (Delgado et altri, 2003: 110). Hi ha una connexió, això sí, amb la història i trets de Sineu -i Mallorca-. S'exalta la localitat però també es generen nous símbols identitaris sineuers. A més, suposa un punt d'inflexió en tant que la Mucada s'ha convertit en una de les dates més importants en el calendari de festes locals: les festes de la Mare de Déu d'Agost orbiten al voltant del Much. Més enllà, la festa ja no és només un fet local sinó que té impacte a nivell insular. Juntament amb altres festes similars, poden ser potencials dispositius generadors d'un relat polític que serveixi a un nou nacionalisme més integrador, més plàstic, més obert. La Mucada ens diu que la mallorquinitat pura no existeix.

5. Bibliografia

- ARIÑO, A. (1998). "Festa i ritual: dos conceptes bàsics". *Revista d'etnologia de Catalunya*, 13. 8-17
- ARONI SULCA, R.S. (2015). "De Waswantu a Lima: música, violencia y memoria en el carnaval de *pumpin* en Lima, Perú" dins GAVILÁN, L; TORRES, V. (ed.): *Comunidades de América Latina: perspectivas etnográficas de violencia y territorio desde lo indígena*. Ceques Editores, Cusco. 45-78
- CONTRERAS, J. (1998). "La cultura tradicional a la Catalunya d'avui" a Giner, S. *La Societat Catalana*. Institut d'Estadística de Catalunya. 821-837.
- DELGADO, M. (2003). *Carrer, festa i revolta. Els usos simbòlics de l'espai públic a Barcelona (1951-2000)*. Generalitat de Catalunya.
- FERGUSON, J. & GUPTA, A. (2008). "Más allá de la cultura: espacio, identidad y las políticas de la diferencia". *Antípoda: Revista de Antropología y Arqueología*, 7. 233-256
- HOBSBAWM, E. & RANGER, T. (2002) [1983]. *La invención de la tradición*. Crítica, Barcelona. 7-21
- MARTÍ, J. (1996). *El folklorismo: uso y abuso de la tradición*. Ed. Ronsel, Barcelona.
- MARTÍ, J. (2008). "Práctica festiva y tradición en las celebraciones urbanas actuales". *Jentilbaratz, cuadernos de folklore*, 11. 163-165
- MARTIN, D. C. (2001). "Politics behind the mask: studying contemporary carnivals in political perspective, theoretical and methodological suggestions". *Questions de recherche / Research in question*, 2. SciencePo, Centre de Recherches Internationales, París.
- MITCHELL, J. C. (1956). "The Kalela Dance; Aspects of Social Relationships Among Urban Africans in Northern Rhodesia". Rhodes-Livingstone Institute, Manchester University Press.
- MUNAR, J. (2017). "La festa de Lo Much de Reig explicada a fora poble" dins RAMIS, A. (coord.) *XXXIV JORNADES D'ESTUDIS HISTÒRICS LOCALS. El patrimoni immaterial. Entre la revisió i la descoberta*. Institut d'Estudis Baleàrics. 261-277
- RAMIS, A. (2017). *Cultura popular i nacionalisme*. Ed. Lleonard Muntaner, Palma.

TERRADAS, I. (2004). "La contradicción entre identidad vivida e identificación jurídico-política". *Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia*, 20. 63-79.

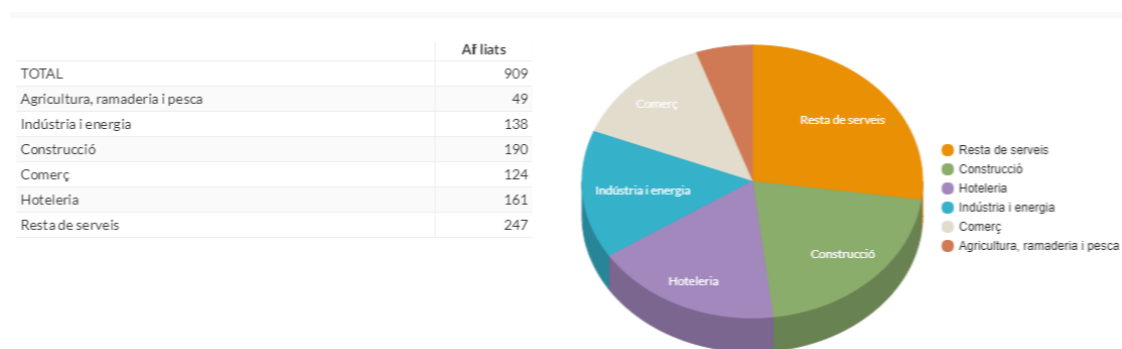
TORRES DE MELO, W. (2015). "La búsqueda de la legitimación del territorio Fulni-ô desde la perspectiva de la formación de los *aldeamientos* en el nordeste de Brasil" dins GAVILÁN, L; TORRES, V. (ed.): *Comunidades de América Latina: perspectivas etnográficas de violencia y territorio desde lo indígena*. Ceques Editores, Cusco. 123-150

TURNER, V. (1988) [1969]. *El proceso ritual*. Taurus, Madrid. 101-137

ANNEX I

El municipi es troba al centre de Mallorca, a 34 quilòmetres de la capital de l'illa, Palma, amb la qual hi està enllaçada a través d'una carretera que hi va de forma directa (sense passar per enmig de cap població a excepció del nucli de Son Ferriol, al terme municipal de Palma). Mapa: Consell de Mallorca.

Nombre d'afiliats a la Seguretat Social segons lloc de treball. Novembre del 2017.

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT)

ANNEX II

Nota 1

Aquest fet fou denunciat a la Guàrdia Civil per part de la policia local de Vilafranca ja que la careta era patrimoni municipal. Fou el llavors batle Jaume Sansó, del PSM, qui es dirigí al quarter de la benemèrita a signar la denúncia. Sansó fou també impulsor de Sa Revolta, festa creada l'any 1990 a la localitat i que utilitzava la careta del dimoni de la Beata. Arran del robatori i per tal d'evitar més incidents, es crea un nou personatge: el dimoni de Sa Revolta. La careta robada fou retornada als vilafranquers.

Nota 2

Joan Munar anà fa uns anys a una botiga de banderes per comprar-ne una com les que s'empren a les carreres de Fórmula 1 per donar el tret de sortida al pregoner i al Much des de la finestra de l'Ajuntament. A l'establiment no en tenien però veié que sí disposaven de tela d'ikurriña així que optà per comprar-ne d'aquesta.

ANNEX III

Rondalla des Puig de Reig

Entre Sineu i Sant Joan s'alça es puig de Reig en forma de pa de sucre. La gent diu que dedins hi ha un tresor, i que, per treure'l, han de donar tres voltes an es puig amb un glop d'oli verjo dins sa boca en punt de mitja nit. Si n'hi hagués cap que acabàs de donar sa tercera volta, tot d'una li sortiria un bou amb una candela encesa damunt cada banya, i tot corrents s'enfonyaria dins una cova, i per endins i per endins. Pitjant-li darrere, es bou no s'aturaria fins a un caramull d'una cosa negra. Es bou hi travalaria, li caurien ses candeles i pegarien foc an allò negre: faria un tro ferest i tornaria un caramull de dobles de vint d'es comú d'un formiguer gros. Són molts qui ho han provat, de donar ses tres voltes an aquest puig amb so glop d'oli verjo dins sa boca; però, abans d'acabar sa darrera volta, s'oli les ha escapat, o perquè han fet un oís o perquè han sopegat o les és vengut xinglot o qualsevol altra cosa, i bona nit tresor!

Recopilada per Mossèn Antoni Maria Alcover al vol. 24 de l'Aplec de Rondalles Mallorquines

Lletra dels Goigs a lo Much de Reig. Himne oficial de la festa i sos Jocs Florals

*Much is, Much is bou bou.
Bou bou, Much is bou bou.*

*En el puig de Reig, al cim,
hi pujam moixos i moixos,
mal vestits, coixes i coixos
plens de suc i de verrim.*

*Enmig de pomada i llum
i renou de xeremies
mos palpam perquè manies,
aquest dia no en tenim.*

*Alegre'stà lo cor meu
Much i Muca amb pareo
dins Can Castell un kaleo,
amb mobilet, és lo seu.*

*Demà's la Mare de Déu,
per això tenim cantera
amb una bona gatera
voltarem per tot Sineu*

Inclosa al disc "Abbey Road. Vabbé fer un rot. Much in concert", una autoedició feta per l'organització.

ANNEX IV

Personatges i grups principals

- **El Much.** És el personatge principal de la festa i és qui li dona nom. La careta, gairebé integral, s'inspira en el bou de la rondalla i en màscares de dimonis mallorquins. Representa una mena de bèstia bovina amb un cert aire còmic i transgressor; duu un cigarret i una arracada al nas. Vesteix amb una mena de granota d'aspecte rústic, camiseta de màniga curta i espardenyes. Té compte de twitter i conversa amb altres usuaris d'altres *neofestes* com Orgull Llonguet o Sa Revolta.

El Much amb el Monstre Buu de Bola de Drac, pregoner del 2017

- **La Muca.** Personatge protagonista femení creat el 2006 a petició de diverses dones que s'incorporen a la festa un any abans. Se'ls proposa que duguin les Egües Fufes però decideixen que volen un personatge de la mateixa importància que el Much. D'aspecte transgressor i racialitzat, apart de la màscara duu també unes mamelles de pasta de paper que mostrarà parcialment. També duu una banda de senyera al pit. Much i Muca es casen per Sant Marc del 2007. És el llavors batle Josep Oliver 'Pavarotti' qui oficia, a l'Ajuntament, la còmica cerimònia que serveix també per apropar més els personatges al poble.

- **El pregoner.** Cada any el duu a terme una persona diferent, normalment rellevant dins la societat mallorquina. No debades, se li fa interpretar un personatge; apareix disfressat. Han estat pregoners, entre d'altres, els glosadors Mateu Matas 'Xurí' i Maribel Servera, molt compromesos políticament. Membres de l'organització han fet també de pregoners disfressats de personatges com Maradona o de fallera valenciana (la *follera* major). Com resa sarcàsticament el cartell-programa, el pregoner serà "una autoritat civil, religiosa, militar o acadèmica de renom intercomarcal".
- **Exmuchs i exmuques.** Comitiva formada per homes i dones que han estat Much o Muca en edicions anteriors i que acompanyen el pregoner per tal d'obrir camí entre la multitud. També participen a l'Enqüentro. Els primers vesteixen amb unes banyes de víking, uns calçons amples fets amb parracs i un guardapit llampant. Les segones amb unes banyetes i flors rosa al cap, un top rosa llampant amb uns sostenidors damunt i un tutú del mateix color.
- **Meravelles i Macarrudes.** Són dues comitives de dones. Les Meravelles són les primeres en introduir-se a la festa fent un seguici que acompanya la Muca. Les Macarrudes són una altra comitiva però d'edat més avançada, normalment de dones amb fills que volen viure la festa de forma més tranquil·la.

- **Policia Muquicipal.** Gent propera a l'organització que vetlla per la seguretat a la convocatòria del Puig de Reig (juntament amb altres persones que duen un pitrall fluorescent on diu 'Staff'). Duen una gorra de policia i pistoles d'aigua.
- **Mucorristes.** Petita comitiva de quatre persones encarregades de muntar tot allò necessari pel joc de la lona. Van vestits amb banyadors bikini, un tutú rosa i flotadors. Entren en escena amb una màquina porta-palets engalanada amb paperí rosa durant l'Enqüentro.
- **The Much Xaranga's band.** Banda de xaranga que sona durant la festa. Neixen el 2012 i, tot i dur el nom del Much, també han actuat a altres indrets. Els seus membres són de fora de Sineu tot i que molts d'ells hi tenen vincles d'amistat.

Comitives i personatges que acompanyen el Much a l'Enqüentro:

- **Obreria de Sant Mukin.** Grup promotor de l'Encérvol. Són uns amics amants de la festa de San Fermín de Pamplona. Van vestits de blanc amb un mocador vermell. També apareixen a l'Enqüentro i duen una ikurriña amb la silueta cara del Much i on hi resa 'Gora Sant Mukin'.
- **Confraria de Donants de Suc.** Grup creat l'any 2010 tot fent paròdia de l'antiga Confraria de donants de sang, creada el 1994, i que surt per Setmana Santa a Sineu. Van vestits amb un capell de palla doblegat i amb una mena de sotana de color rosa. Duen, sobre un baiard, una figureta del Much; el Rock&Much. Aquesta era originalment la imatge d'un rocker amb guitarra que es mou amb piles i que fa sonar un tema de Michael Jackson. Miquel Tugores la va transformar en el personatge principal de la festa.
- **Àguila Imperial de Pollència.** Paròdia de les Àguiles de Pollença, figures tradicionals de les festes de la localitat. Interpretat per Jaume Aguiló *Xifoner*. Acompanya la Confraria de Donants de Suc portant una bandera amb la silueta

del caparrot del Much. Vestit amb una gran quantitat de penjolls i decoració rosa. L'element destacat és un cap de camell que li sobresurt de la cintura. Aquest fou trobat a un contenidor de fems de Tarragona durant les festes de la ciutat. El rescatà el lutier Pau Orriols, que es trobava en companyia de Miquel Tugores. Aquest el dugué cap a Mallorca amb la idea d'aprofitar-lo per a la Mucada. També se l'anomena *Imperial Pollentia Eagle*.

A la primera foto, l'Àguila de la Mucada. A la segona, les Àguiles de Pollença

- **Prohomonia de Damos d'Honor.** També anomenats *Manolos*. Són un grup de sis homes vestits amb tutú rosa i careta senzilla de dimoni. El nom és una paròdia de la Prohomonia de la Sang i les Dames d'Honor de Nostra Senyora de la Soledat, comitives que apareixen també durant la Setmana Santa a la vila.

Es podria també veure una paròdia dels cossiers, figures feminitzades que interpreten un ball tradicional en alguns pobles de Mallorca.

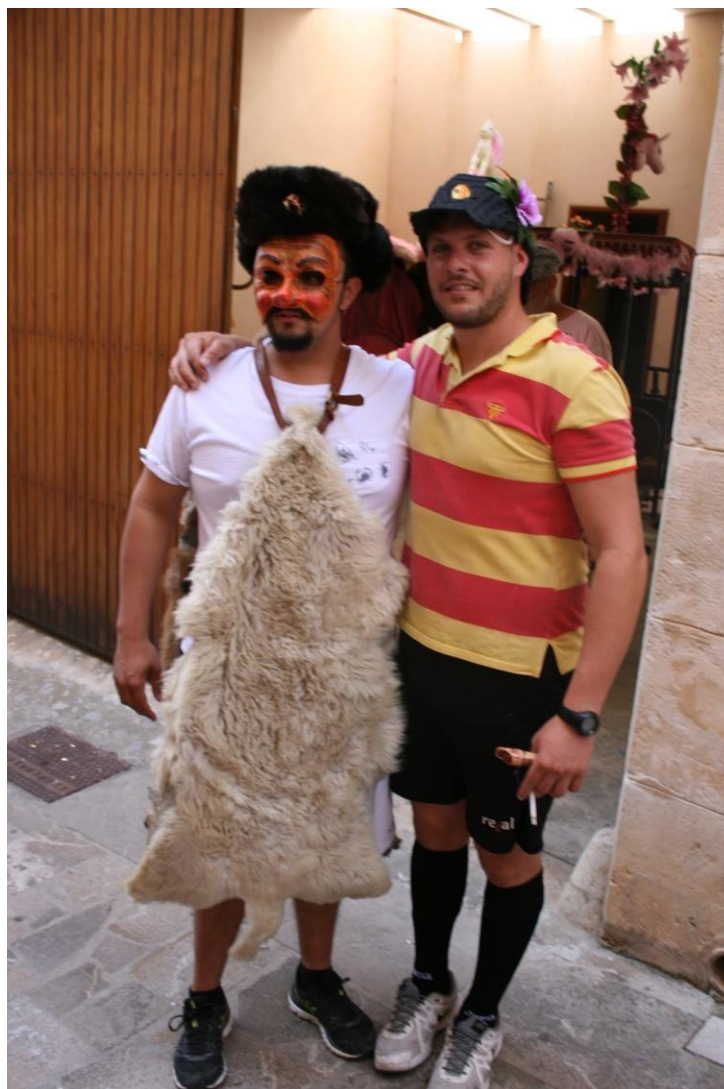
- **The Old band of cornetes, tambors i timbals de l'Escola Graduada.** Una altra paròdia d'un altre grup que participava a la processó de Setmana Santa. Vestits amb calçons de pinça i camisa blanca, amb estil marcadament militar. Toquen, no gaire acuradament, els instruments típics d'un pas durant la Porcessó [sic] de l'Enqüentro. Formada per un grup d'amics que volien sumar-se a la festa.

La *Old Band* -en primer plànol- seguida de la *Prohomonia de Damos d'Honor*

- **Caixer *Freddy* i home-mè o *sheepman*.** Són dos personatges llur creació beu de les festes de Sant Joan de Ciutadella. El caixer *Freddy* fa al·lusió al caixer (cavaller) fadrí ciutadellenc (que en català insular es pronuncia [frædí]) però també al personatge de pel·lícula *Freddy Krueger* ja que duu una camiseta de ratlles horitzontals. Aquesta, emperò, és l'equipació oficial de l'equip de Rugby USAP de Perpinyà i representa una senyera. Duu un tamborino i un flabiol i fa sonar les mateixes notes que el flabioler ciutadellenc en el conegut primer toc de flabiol. Enlloc d'un cavall, com els caixers de Menorca, colca un mobylette i duu un casc d'equitació. L'home-mè és una altra paròdia, en aquest cas de de

l'home del be, personatge que representa a Sant Joan Baptista a Ciutadella. Va vestit amb dues pells de xot (per davant i per darrere), una careta vermella i una gorra de l'exèrcit de la URSS.

L'home-mè i el Caixer Freddy

Comitatives i personatges que acompanyen la Muca a l'Enqüentro:

- **Conchita Wurst.** Personatge interpretat per Mateu Jaume²⁸, un jove de Vilafranca. Imita el *dragqueen* del mateix nom que guanyà Eurovisión l'any 2014.

- **Egües Fufes.** Figura eqüestre a l'estil dels cavallets²⁹, duta per una persona. Són una còpia dels Caballos Fufos de la localitat de Tazacorte (Canàries) tot i que tenen un origen cubà. Estan recoberts de paperí de colors. La 'importació' a la Mucada es deu a què Tugores els veié a una mostra a Tarragona i li cridà l'atenció. Més tenint en compte que 'fufa', en català insular, fa referència a l'òrgan sexual femení.
- **Germandat de Cavallers Legionaris.** Grup d'homes d'uns quaranta anys vinculats als dimonis de Sineu, tot i que alguns d'ells no són del poble. Vestits amb capell militar, camisa verda desbotonada, shorts i calces rosa, són una paròdia de la Legión Española. Volien inserir-se en la festa col·lectivament i

²⁸ Veure "Mateu Jaume, la doble de Conchita Wurst en Vilafranca", diari *Ultima Hora* 22/05/2014

²⁹ Trobam aquesta figura tradicional a moltes poblacions dels Països Catalans com Tortosa, Berga, Tarragona, Xeraco, Sueca, Felanitx o Artà.

formalment de la mateixa manera que hi participen altres grups d'amics. L'organització necessitava gent que obrís pas durant l'Enqüentro així que, en aquest sentit, va anar bé també la seva incorporació.

ACTES I FUNCIONS DEL MATÍ

10.00 h **Concentració matinal** davant l'institut de la nostra vila centenària per anar junts, en romeria i recolliment, cap al puig de Reig.

ATENCIÓ! Distingit lector, es demana als pelegrins que vulguin pujar colcant amb vehicles de tota casta i falçó, que els presentin degudament ornamentats en senyal de festa i joia. Lo Much de Reig i la seva lleial confraria Muchal Foundation agraeixen especialment la participació de cicloturistes, a fi d'evitar emissions de fumassa i morques pels entorns del seu cau.

10.30 h **Arribada als peus del puig de Reig** (206 m) i inici de l'aspra ascensió a peu fins al camp base, on se servirà un assortit i refrescant còctel als agosarats expedicionaris.

10.45 h **Ritual de la mística invocació de la cèlebre bèstia bovina**, el llegendari Much de Reig: simulacre de la batalla de sarraïns i cristians amb la boca plena d'oli, seguit de les proves de selecció de l'afortunat trompador que farà retronar el màgic corn. Crida i apariació de lo Much de Reig enmig de mostres de goig i alegria d'assistents i curiosos.

12.00 h **Entrada triomfal a Sineu** del mai prou ben ponderat Much de Reig, seguida d'aglomeraació popular a la placeta de l'ajuntament, on serà rebut en olor de multitud. **Pregó** a càrrec d'una autoritat civil, religiosa, militar o acadèmica de renom intercomarcal. Acrobàcies aèries i esclat final a càrrec del corb biònic Rasputin.

12.30 h **ENCÈRVOL**. Corregudes de Sant Mukin amb el feroç exemplar de cérvol (Cervus monstruosus) cedit per "Marineland". Recorregut pels carrers de Sant Francesc, Major i Plaça.

ACTES I FUNCIONS DEL CAPVESPRE

16.00 h **Concentració** de les masses enfervorides a la llenegadissa capavallada del Fossar.

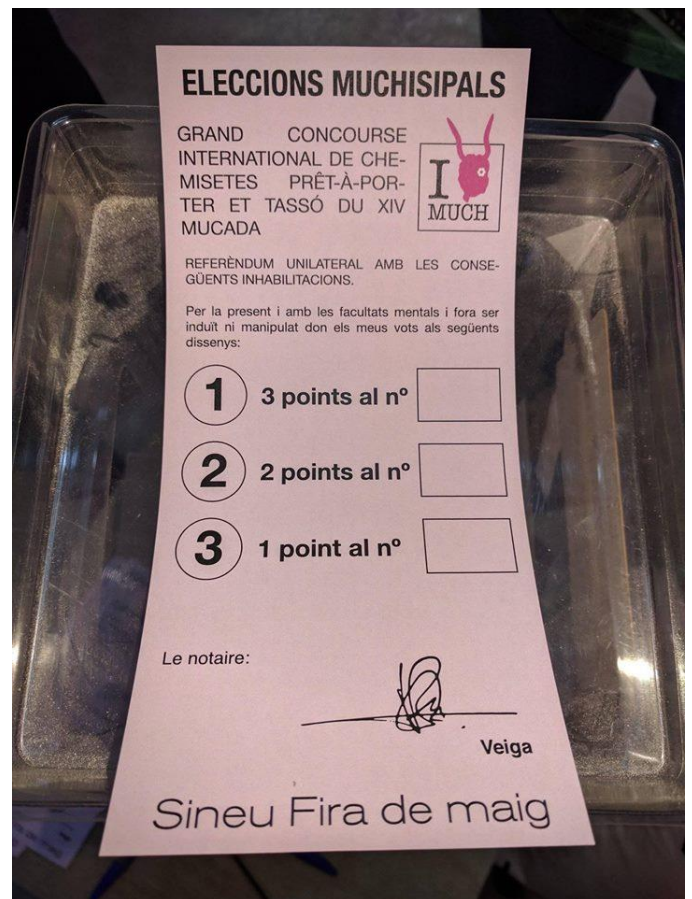
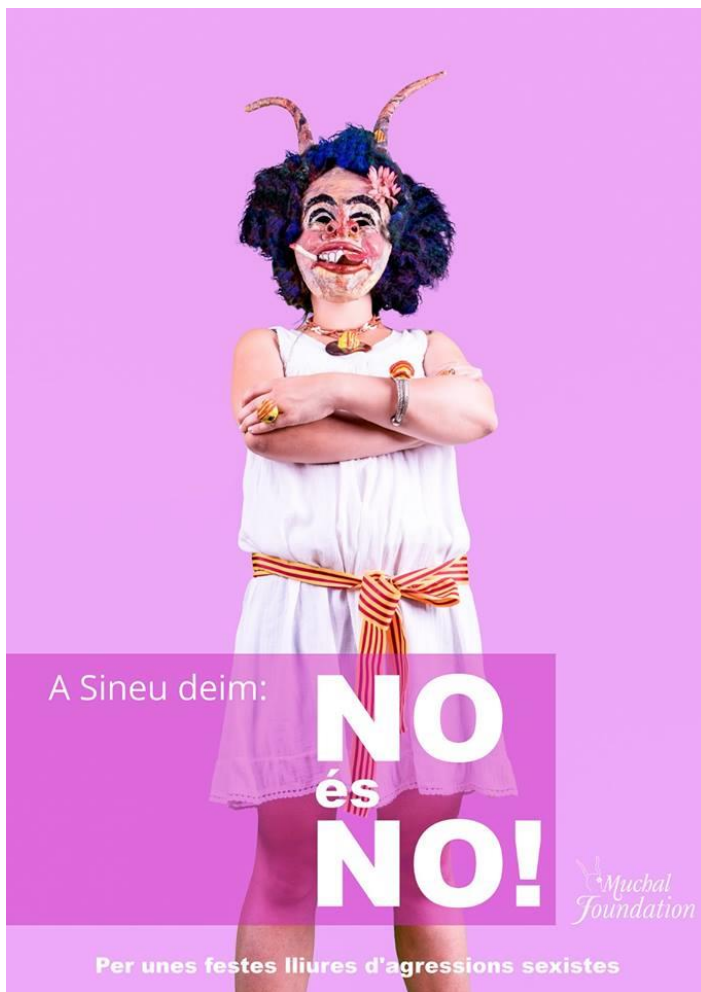
16.30 h Ancestral **Porfessó de l'Enquëntro** de l'esplèndid Much de Reig amb la sereníssima Muca, acompanyada per la Germandat de Meravelles i Macarrudes, i les tropicals figures hípiques de les Egües Fufes que ens delitaran amb els seus etílics balls rituals. Completaran el seguici l'antiquíssima Prohomonia de Damos d'Honor (popularment dits "Manolos") encapçalada per la imponderable Aguila Imperial de Pol·lèntia; el Caixer Freddy amb el clàssic mobylette, l'Home-me amb el seu calorós espectacle multidisciplinar, l'Obreria de Sant Mukin, la Confraria dels Donants de Suc (fundada l'any 2010, amb la bella imatge del Rock & Much) i The Old Band of Cornetes, Tambors i Timbals de l'Escola Graduada.

21.00 h **Fi de festa** i emotiu comiat a l'entranyable parella mucal. Bengales i llàgrimes de cocodril, embolcallats per la sensual veu d'en Frank Sinatra.

***Nota a l'interessat lector: els horaris són orientatius, com és habitual, només es compliran fil per randa l'hora d'inici i l'hora de clausura. Com cada any, els beneficis de la venda de camisetes i marxanderia pròpia de la Mucada, aniran destinats a finalitats socials.

 **Muchal
Foundation**

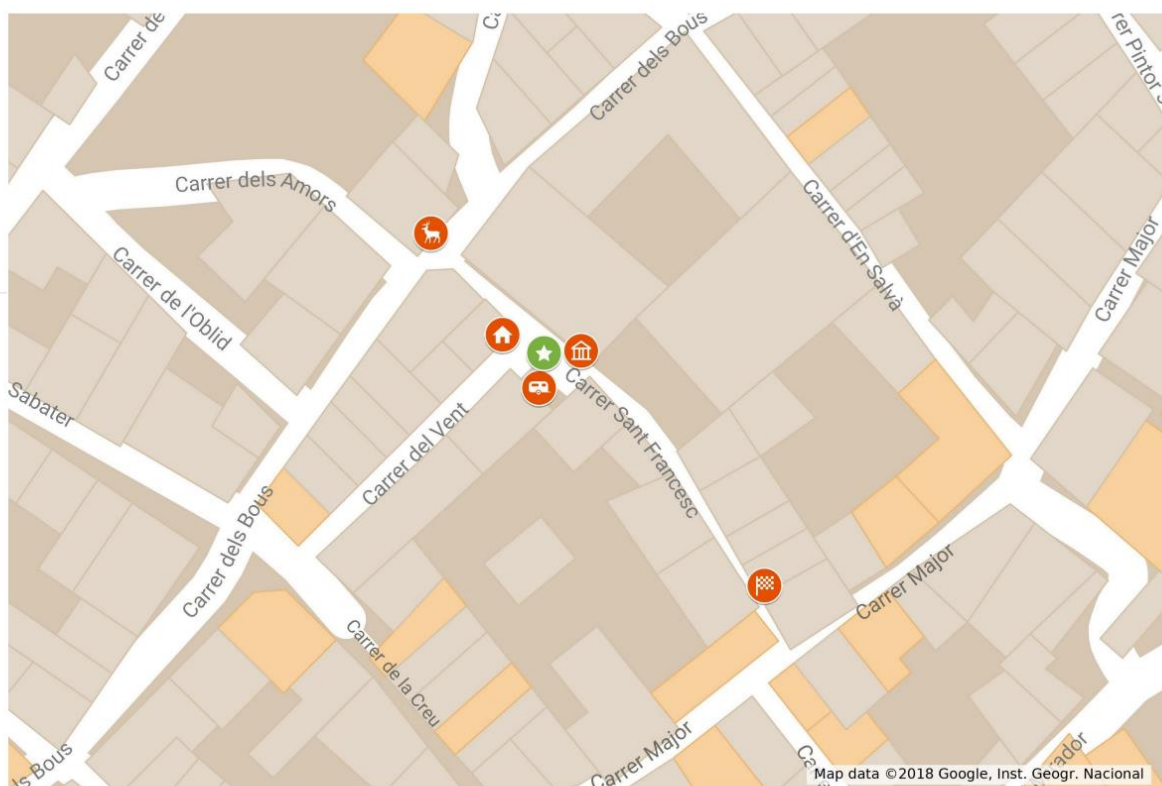
Urna de les eleccions muquicipals

ANNEX VI

Centre de Sineu

Punts destacats

- Ajuntament
- Cotxeria
- Cas Xifoner
- Can Miquel Tugores
- Inici Encérvol
- Placeta de l'Ajuntament

El Fossar - Sineu

Punts destacats

- Cas Xifoner
- Bar Can Castell
- Lona
- Enqüentro
- Sa Quartera
- Plaça es Fossar
- Recorregut comitiva Muca
- Recorregut comitiva Much
- 'Rampa' del Fossar

